УДК 336.225.674

Шевчук О.А.

НАПРЯМИ ПОЛІПШЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ

У статті досліджуються напрями поліпшення використання аудиту ефективності. Доводиться, що для повноцінного впровадження в практику аудиту ефективності поряд зі створенням відповідної правової бази, розробки стандартів, необхідний перехід перебігу бюджетного процесу на програмно-цільове бюджетування. Обґрунтовується необхідність розробки таких стандартів аудиту ефективності, як «Проведення аудиту ефективності» і «Оформлення результатів аудиту ефективності».

***Ключові слова**: аудит ефективності, стандартизація, програмно-цільове бюджетування.*

Постановка проблеми. Процес політико-економічної трансформації зобов'язав публічний сектор впровадити принцип співвідношення ціни й якості, тобто доцільного, економічного, ефективного витрачання коштів, що вимагало нагляду за видатками державного бюджету також і з точки зору якості управління фінансами. У цьому зв'язку вищі органи фінансового контролю стали виконувати консультативну функцію при визначенні кращого співвідношення ціни і якості і були, таким чином, залучені до механізму прийняття рішень. При здійсненні попереднього контролю ВОФК отримали можливість суттєво впливати на фінансові наслідки рішень, що приймаються. Відтак, останніми роками особливе місце в контролі за використанням публічних фінансів і державної власності належить аудиту ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою аудиту ефективності в усіх його проявах займались такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як І. Алексеева , Н. Аюбов, І. Басанцов, І. Богатая, М. Васильєва, Ю. Воронін, І. Дрозд, Є. Дусаєва, В. Жуков, Я. Кузьмінов, Є. Мних, С. Рябухін, С. Степашин, Л. Тітова, Н. Фадейкіна, Н. Шевченко та інші [1-16].

Водночас, теоретико-методологічні засади аудиту ефективності попри численні публікації з цієї проблематики залишаються недостатньо дослідженими. А відтак значущість аудиту ефективності і незавершеність наукових напрацювань у цьому напрямі зумовлюють необхідність продовження досліджень.

Методологія дослідження. Теоретичною базою дослідження є фундаментальні положення економічної й інституціональної теорій, теорій фінансів, оподаткування, управління, контролю, аудиту, систем та структурно-функціонального аналізу, наукові праці вітчизняних та іноземних учених з досліджуваної проблематики.

© Шевчук Олег Анатолійович, д.е.н., проректор з науково-педагогічної роботи, інновацій та міжнародних зв'язків, Національна академія статистики, обліку та аудиту, тел. (044)486-04-15, e-mail: Ol.Shevchuk@ukr.net

Формулювання цілей статті. Ціль статті полягає в удосконаленні теоретико-методологічних засад аудиту ефективності і перспективних напрямів його розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з найважливіших напрямів формування системи державного фінансового контролю в Україні є всебічний і поступальний розвиток використовуваного в контрольній практиці аудиту ефективності. Водночас, для забезпечення комплексності розгляду питання використання аудиту ефективності в системі державного фінансового контролю потрібно значну увагу приділяти і оцінці його ефективності та ефективності його окремих складових.

Серед наріжних засад його вдосконалення, на наш погляд, слід забезпечити:

- розширення на належній нормативно-правовій, організаційно-методичній, інформаційно-аналітичній, технологічній і кадровій основах спектру напрямів проведення контролюючими органами аудиту ефективності;
- ув'язку системи показників для виміру ефективності діяльності головних розпорядників і одержувачів бюджетних коштів з бюджетною політикою держави і пріоритетами соціального розвитку, результатами аудиту ефективності як невід'ємної складової системи державного фінансового контролю;
- застосування при його здійсненні системної оцінки економічного, соціального, структурного і організаційного ефектів формування і використання бюджетних коштів і коштів загальнодержавних позабюджетних фондів, корпорацій і домогосподарств, а також державної власності;
- комплексне визначення обґрунтованості, законності, доцільності, результативності, продуктивності, дієвості, економічності й ефективності об'єктів, що підлягають аудиту ефективності;
- оцінка середовища реалізації управлінських рішень; дій з їх підготовки, виконання і завершення; зв'язаності здійснюваних заходів; реалізованості і ризиків; потенціалу соціально-

економічного розвитку; наслідків;

- забезпечення належного ефекту від реалізації подібних контрольних заходів;

- визначення критеріїв оцінки ефективності державного фінансового контролю, що має складатися з характеристики такої ефективності; визначення на основі обґрунтованих критеріїв показників результативності, дієвості, економічності і ефективності; оцінки відповідності фактичного стану державного фінансового контролю цим показникам.

На наш погляд, аудит ефективності в системі державного фінансового контролю повинен бути сконцентрований на напрямах ефективності:

- організаційно-правових і фінансово-господарських аспектів функціонування державних органів;

- функціональної діяльності державних органів;

- управлінської діяльності в сфері приватизації державного майна;

- управління державними підприємствами і підприємствами, акції яких перебувають у державній власності.

В умовах постійної нестачі бюджетних коштів заслуговує на особливу увагу оцінка ефективності їх витрачання в таких екстраординарних умовах, як оперативне вжиття антикризових заходів з метою наповнення дохідної частини, стрімке зростання дефіциту чи секвестр Державного бюджету України.

Обов'язковим напрямом аудиту ефективності є оцінка програм і проектів. Для підвищення рівня аудиту ефективності програм і проектів слід удосконалити інформаційно-аналітичне забезпечення, у рамках якого розробити і впровадити такі комплекси програмних засобів, як комплекс «Аудит програм і проектів», програмний комплекс визначення прихованих закономірностей у базах даних і аналізу неструктурованої інформації тощо.

Для повноцінного впровадження аудиту ефективності в бюджетній, податковій, митній, валютній і інвестиційній сферах, на наш погляд, слід:

- з'ясувати і усунути прогалини і протиріччя у чинному законодавстві, провести за необхідності антикорупційну експертизу відповідних документів;

- у Законі України «Про державний фінансовий контроль» закріпити такі контрольні заходи, встановити вимоги щодо зазначення в бюджеті не тільки структури видатків за видами витрат, а й очікувані результати від реалізації програм чи виконання державних функцій, а також санкції за порушення вимоги ефективного використання державних коштів;

- у Бюджетному кодексі України необхідно: дати визначення понять ефективності, економічності, продуктивності, результативності, доцільності і раціональності використання бюджетних коштів; у паспортах бюджетних програм передбачити наявність критеріїв ефективності використання бюджетних коштів як кількісних і якісних характеристик організації, процесів і результатів використання державних коштів і/або діяльності об'єктів перевірки, що показують, якими мають бути організація і процеси і які результати є свідченням ефективного використання державних коштів;

- перейти від затратного методу бюджетного планування (яке, попри декларування впровадження програмно-цільового методу складання Державного бюджету України, дефакто зберігається і сьогодні) до бюджетування, орієнтованого на результат, яке повинно містити: загальні цілі, конкретні завдання з їх досягнення, обсяг необхідних ресурсів за видами для вирішення таких завдань, показники ефективності за рівнями управління, чинники ризику, відповідальних виконавців за кожне завдання і окремі показники;

- розробити і законодавчо унормувати формування довгострокових бюджетних програм, механізми стимулів і прийняття рішень на всіх рівнях бюджетного процесу, орієнтованих на результат (відповідно до пріоритетів соціально-економічної політики і бюджетних обмежень);

- підвищити якість середньострокового бюджетного планування і ризик-менеджменту в бюджетній і податковій сферах, митній справі і на валютному ринку; поліпшити інформаційне забезпечення аналізу взаємозв'язку між витратами і результатами (вдосконалити форми бюджетної, податкової, митної і валютної звітності); вдосконалити аналітичне забезпечення і практику ув'язки ресурсів з результатами;

- реформувати всі стадії перебігу бюджетного процесу завдяки застосуванню сучасних процедур фінансового менеджменту з метою забезпечення безпосередньої зацікавленості у цьому розпорядників і одержувачів державних коштів разом із синхронним посиленням відповідальності за неефективне управління ними;

- застосовувати конкурентні принципи розподілу бюджетних коштів з урахуванням досягнутих і планованих результатів використання бюджетних асигнувань;

- виокремити дві сфери контролю – виробничу (зосереджену на контролі ефективності виробництва певних видів товарів, робіт, надання певних послуг) і функціональну (контролі результативності виконання функцій, закріплених за конкретним економічним агентом);

- гарантувати об'єктивність аудиту ефективності;

- забезпечити усвідомлення всіма учасниками аудиту ефективності необхідності того,

що кожний контрольний захід має створювати передумови для: підвищення відповідальності, прозорості і підзвітності в роботі владних органів і розпорядників бюджетними коштами та підвищення ефективності їх діяльності; вирішення найбільш значущих суспільних проблем; підвищення ефективності використання і управління державними коштами; впровадження сучасних методів управління;

- розвивати внутрішній фінансовий контроль і аудит, моніторинг якості фінансового менеджменту в бюджетних підприємствах, організаціях і установах, податкових і митних органах, структурах і агентах валютного контролю;

- забезпечити цілковиту транспарентність бюджетного процесу.

Для повноцінного впровадження у практику роботи органів державного фінансового контролю аудиту ефективності поряд зі створенням відповідної правової бази, розробки стандартів, що визначають правила і процедури його проведення (характер і зміст яких зумовлюється, насамперед, повноваженнями контрольних органів, установлених чинним законодавством), необхідний дійсний (а не голослівний) перехід перебігу бюджетного процесу на програмно-цільове бюджетування, тобто принципи бюджетування, орієнтованого на результат.

З огляду на це, на наш погляд, по-перше, слід розробити такі стандарти аудиту ефективності, як «Проведення аудиту ефективності» і «Оформлення результатів аудиту ефективності».

По-друге, має бути вдосконалена методика планування, підготовки і здійснення аудиту ефективності з огляду на впровадження 3-річного циклу контролю бюджетного процесу, розроблена методика проведення стратегічного аудиту державних програм антикризових дій.

У методичних рекомендаціях слід більше уваги приділити конкретизації таких складових аудиту ефективності, як [17, с. 91]: порядок визначення рівня суттєвості і її аналіз аудитором; формалізація і оцінка ризиків викривлення фінансової інформації, застосування методів аналізу даних, тестування систем, опитування і анкетування в ході аудиту; порядок підготовки аудиторських звітів і основних висновків й рекомендацій аудитора для поліпшення системи управління в державному органі.

Крім того, на наш погляд, предметом аудиту ефективності повинна стати ефективність надання:

- суб'єктам господарювання податкових пільг, субсидій, дотацій із з'ясуванням зумовлених ними наслідків соціально-економічного характеру;

- бюджетних кредитів чи банківських кредитів під гарантії уряду.

Для вдосконалення методичного забезпечення аудиту ефективності регіональних цільових програм мають бути визначені способи контролю залежно від їх спрямованості, включаючи методики оцінки ефективності інвестиційних проектів, розрахунку експлуатаційних витрат майбутніх періодів, оцінки ефективності і результативності надання бюджетних послуг загалом.

По-третє, всі головні розпорядники бюджетних коштів мають керуватись у своїй діяльності соціально значущими індикаторами використання бюджетних коштів. Крім того, вони повинні постійно використовувати у своїй діяльності управління наявними і потенційно можливими ризиками, передбачаючи безперервну ідентифікацію (складання переліку) ризиків діяльності за кожним завданням (функцією, операцією, процесом, програмою) і вжиття заходів з їх попередження чи запобігання).

По-четверте, у Верховній Раді України слід створити спеціальний комітет (комісію), до функцій якого входитиме розгляд результатів аудиту ефективності; визначити процедури розгляду результатів аудиту ефективності (проведення парламентських слухань і прийняття відповідних резолюцій, громадські обговорення), а також контролю за виконанням рекомендацій за результатами такого аудиту.

Вдосконаленню державного фінансового контролю сприятиме визначення такого показника, як питома собівартість державного споживання, який би використовувався для визначення бюджетної витратомісткості (рівень середньодушового державного споживання). При цьому перевищення динаміки цього показника над динамікою зростання видатків державного бюджету свідчитиме про неефективність бюджетних видатків.

З цією метою під час аудиту ефективності мають застосовуватися такі критерії, як: фінансова місткість забезпечення державою життєво важливих послуг; витратомісткість державного забезпечення окремих функцій управління; співвідношення ефективності державного і недержавного фінансування окремих функцій.

Аудиту ефективності має належати значне місце і в організації податкового контролю. При цьому, на наш погляд, ним має бути охоплено оцінку ефективності:

- формування й реалізації здійснюваної в Україні податкової політики;

- функціонування вітчизняної податкової системи;

- чинного податкового законодавства і адміністрування;

- виявлення і запобігання податковим правопорушенням.

Поряд з удосконаленням контрольно-ревізійних і контрольно-аналітичних заходів, що

здійснюються органами державного фінансового контролю, в їх діяльності слід, згідно з зарубіжним досвідом, розширювати практику неаудиторських втручань (з допомогою телефонних розмов, електронної пошти, листування з платником податків) з метою спростування виявлених ризиків або надання можливості платнику податків самостійно виправити допущені порушення.

При цьому інструментарієм такої практики мають стати:

- запити розпорядникам бюджетних коштів, платникам податків, обов'язкових зборів і платежів, внесків, учасникам валютних операцій на надання додаткової інформації (документів), які можуть підтвердити або спростувати виявлені профільні ризики порушення законодавства;
- спеціальні письмові опитування (профільні інтерв'ю) з проблематики, що потребує перевірки як одного, так і багатьох суб'єктів з однієї виробничої галузі чи сфери функціонування; інформаційні ресурси на сайтах зазначених суб'єктів; галузеві огляди; інформація, отримана від інших державних та комерційних організацій.

Серед перспективних напрямів поліпшення використання аудиту ефективності в системі державного фінансового контролю – його застосування для з'ясування ефективності використання державної власності. У цьому випадку завданням аудиту ефективності має стати визначення оптимальної схеми управління державною власністю, а також належного державного фінансового контролю за цими процесами. При цьому предметом уваги державних аудиторів мають стати:

- місце і роль державної власності в системі відносин власності в Україні;
- вибір теми аудиту ефективності використання різних об'єктів державної власності;
- підходи до інвентаризації об'єктів державної власності; обґрунтованість оцінки її вартості (відповідність наявним ринковим цінам); стан і проблеми формування єдиного реєстру об'єктів державної власності; достовірність інформації про об'єкти державної власності;
- критерії віднесення об'єктів державної власності до стратегічно важливих для національної безпеки України, казенних і унітарних підприємств;
- стан нормативно-правової регламентації (наявності концепцій управління), організації і забезпечення захищеності державного майна;
- наявність/відсутність єдиного підходу до управління державною власністю;
- оцінка масштабів і структури державної власності в Україні, окремих регіонах і галузях господарського комплексу; їх впливу на соціально-економічний розвиток держави;
- критерії і показники результативності, економічності і ефективності (економічної і соціальної) використання об'єктів державної власності;
- стан конкурентоспроможності (чинників, що на неї впливають) об'єктів державної власності;
- чіткість визначення і розмежування контрольних функцій органів управління державною власністю; прав і обов'язків посадових осіб; стан інформатизації, організаційно-методичного, матеріально-технологічного і фінансового забезпечення їх діяльності;
- організація обліку, звітності і контролю відповідними державними органами використання об'єктів державної власності, компетентності і результативності діяльності осіб, які керують ними, порядок їх атестації;
- ефективність управління наявною державною власністю та чинники, що негативно позначаються на її примноженні і використанні, а також оптимальному розпорядженні нею; рівень захисту національних інтересів у цій сфері;
- координація дій органів виконавчої влади з управління об'єктами державної власності;
- компаративний аналіз функціонування об'єктів державної, колективної і приватної власності, а також об'єктів державної власності у різних регіонах країни і галузях господарського комплексу;
- приватизаційні схеми та порядок й особливості їх реалізації, обґрунтованість розробки, прийняття й виконання інвестиційних зобов'язань; транспарентність приватизаційних процесів; контроль за їх дотриманням Фонду державного майна України й розпорядників державною власністю; оцінка програм приватизації державної власності на певний період; формування пропозицій щодо усунення негативних моментів у приватизації державної власності;
- ринковість функціонування і випадки доведення об'єктів державної власності до фіктивного банкрутства;
- повнота і своєчасність надходження до Державного бюджету України коштів від використання державної власності, її оренди/лізингу (малому і середньому бізнесу, інноваційним центрам) земельних ділянок і відокремлених природних об'єктів, підприємств і майнових комплексів, нерухомості, їх застави й відчуження; надання сировини, продукції, прав вимог та інших виключних прав; висхідна/низхідна динаміка таких надходжень;
- причини і масштаби корупційних діянь у цій сфері, нанесення збитків державі від нее-

фективного використання державного майна, рейдерства і стан боротьби з ними;

- узагальнення результатів аудиту ефективності використання об'єктів державної власності, що здійснювались різними органами державного фінансового контролю.

Перспективним напрямом зазначеного аудиту ефективності є використання цінних паперів приватних підприємств, що знаходиться в державній власності, забезпечення прав держави в цих підприємствах.

Вдосконаленню аудиту ефективності сприятиме і забезпечення належної якості самої аудиторської діяльності, серед складових якої слід виокремити дотримання високого рівня професійної підготовки аудиторів, професійної етики, раціональність процесу аудиторської перевірки, оперативність і повноту її інформаційно-аналітичного забезпечення, застосування сучасних методів проведення аудиту.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Серед концептуальних засад удосконалення аудиту ефективності визначено: розширення спектра напрямів проведення органами державного фінансового контролю аудиту ефективності; ув'язка системи показників для вимірювання ефективності діяльності головних розпорядників і одержувачів бюджетних коштів з бюджетною політикою держави і пріоритетами соціального розвитку, результатами аудиту ефективності як невід'ємної складової системи державного фінансового контролю; застосування під час його здійснення системної оцінки економічного, соціального, структурного й організаційного ефектів формування і використання бюджетних коштів і коштів державних цільових фондів, корпорацій і домогосподарств, державної власності; комплексне визначення обґрунтованості, законності, доцільності, результативності, продуктивності, дієвості, економічності й ефективності об'єктів, що підлягають аудиту ефективності; оцінка середовища реалізації управлінських рішень; потенціалу соціально-економічного розвитку; забезпечення належного ефекту від реалізації контрольних заходів; визначення критеріїв оцінки ефективності контролю і на їх основі показників його результативності, дієвості, економічності й ефективності; оцінка відповідності фактичного стану контролю цим показникам.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева И.В. Стратегический аудит как перспективное направление развития аудита / И.В. Алексеева // Учет и статистика. – 2008. – № 12. – С.116-117.
2. Аюбов Н.А. Аудит эффективности планирования и использования государственных средств / Н.А. Любов // Учет и статистика. – 2008. – № 9. – С.125.
3. Басанцов І.В. Розвиток державного фінансового контролю в умовах ринкової економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец.: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / І.В. Басанцов. – Ірпінь, 2008. – 34 с.
4. Богатая И.Н. Сущность дефиниции «аудиторский риск» и ее роль в аудиторской деятельности / И.Н. Богатая, О.П. Савина // Учет и статистика. – 2008. – № 12. – С.127.
5. Васильева М.В. Совершенствование управления экономикой регионов на основе формирования эффективной системы государственного и муниципального финансово-бюджетного контроля: автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством: региональная экономика»; 08.00.10 – «Финансы, денежное обращение и кредит» / М.В. Васильева. – Кисловодск, 2012. – 60 с.
6. Воронин Ю.М. Государственный финансовый контроль: вопросы теории и практики. – М.: Финансовый контроль, 2005. – С. 251.
7. Дрозд І.К. Система фінансово-економічного контролю в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец.: 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / І.К.Дрозд. – К., 2005. – 27 с.
8. Дусаева Е.М. Государственный аудит в системе экономического контроля /Е.М. Дусаева, Н.С. Шестакова // Известия Оренбургского государственного аграрного университета. – 2009. – № 2. – С. 255.
9. Жуков В. Что такое «аудит эффективности» / В. Жуков // Президентский контроль. – 2004. – № 7. – С.25; Методология контроля общественных финансовых средств: материалы Международной научно-практической конференции //под общ. ред. В.А. Двуреченских. – М.: Финансовый контроль, 2004. – С.87; Рябухин С.Н. Аудит эффективности использования государственных ресурсов. – М.: Наука, 2004. – С. 80.
10. Кузьминов Я.И. Задачи аудита эффективности в контексте административной и бюджетной реформ // Аудит эффективности: опыт, проблемы, перспективы: материалы круглого стола седьмого Петербургского международного экономического форума; под ред. С.В. Степашина, С.А. Агапцова. – М.: Финансовый контроль, 2003. – С. 48.
11. Державний фінансовий аудит: методологія і організація: монографія / Є.М. Мних, М.О. Никонович, Н.С. Барабаш та ін.; за ред. Є.В. Мниха. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – С. 41.
12. Рябухин С.Н. Аудит эффективности использования государственных ресурсов. – М.: Наука, 2004. – С. 74.
13. Степашин С.В. Государственный аудит и экономика будущего. Тезисы выступления Председателя Счетной палаты Российской Федерации в Российской академии наук на презентации новой монографии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ach.gov.ru/userfiles/bulletins/6-02-buleten_doc_files-fl-386.pdf
14. Титова Л.Н. Роль аудита эффективности в оценке экспериментов, проводимых в российском образовании / Л.Н. Титова, О.П. Синельникова // Известия Томского политехнического университета. – 2005. – Т. 308. – № 3. – С.160.

15. Фадейкина Н.В. Реформа бюджетного учета: тенденции, проблемы, сомнения и надежды / Н.В. Фадейкина // Аваль. – 2007. – № 1. – С. 50.
16. Шевченко Н.В. Механізм оцінки ефективності державного фінансового контролю в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.: 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Н.В.Шевченко. – Суми, 2011. – 21 с.
17. Чумакова И.Ю. Инновационные механизмы развития государственного финансового контроля в Украине / И.Ю. Чумакова // TERRA ECONOMICUS. – Т. 11. – Ч. 3. – 2013. – № 1. – С. 86–92.

REFERENCES

1. Alekseeva I.V. (2008). Strategicheskiy audit kak perspektivnoe napravlenie razvitiya audita [Strategic auditing as a prospective sphere of auditing development]. *Uchet i statistika – Accounting and statistics*, 12, 116-117 [in Russian].
2. Ayubov N.A. (2008). Audit effektivnosti planirovaniya i ispolzovaniya gosudarstvennyih sredstv [Audit of the efficiency of planning and usage of state resources]. *Uchet i statistika – Accounting and statistics*, 9, 125 [in Russian].
3. Basantsov I.V. (2008). Rozvitok derzhavnogo fInansovogo kontrolyu v umovah rinkovoyi ekonomiky Ukrayiny [The development of state financial control under the conditions of Ukraine's market economy]. *Extended abstract of Doctor's thesis.* IrpIn [in Ukrainian].
4. Bogataya I.N. & Savina O. P. (2008). Suschnost definitsii "auditorskiy risk" i ee rol v auditorskoy deyatelnosti [The meaning of term "auditing risk" and its role in auditing]. *Uchet i statistika – Accounting and statistics*, 12, 127 [in Russian].
5. Vasileva M.V. (2012). Sovershenstvovanie upravleniya ekonomikoy regionov na osnove formirovaniya effektivnoy sistemyi gosudarstvennogo i munitsipalnogo finansovo-byudzhetnogo kontrolya [The improvement of regional economy management based on creation of an effective system of state and municipal finance and budget control]. *Extended abstract of Doctor's thesis.* Kislovodsk [in Russian].
6. Voronin Yu.M. (2005). *Gosudarstvennyiy finansovyiy kontrol: voprosyi teorii i praktiki [State financial control: theory and practice]*. Moscow: Finansovyiy control [in Russian].
7. Drozd I.K. (2005). Sistema fInansovo-ekonomichnogo kontrolyu v Ukrayini [The system of financial and economic control in Ukraine]. *Extended abstract of Doctor's thesis.* Kyiv [in Ukrainian].
8. Dusaeva E.M. & Shestakova N. S. (2009). Gosudarstvennyiy audit v sisteme ekonomicheskogo kontrolya [State audit in the system of economic control]. *Izvestiya Orenburgskogo gosudarstvennogo agrarnogo universiteta – Proceedings of Orenburg State Agricultural University,* 2, 255 [in Russian].
9. Zhukov V. (2004). Chto takoe "audit effektivnosti" [What is the "audit of efficiency"]. *Prezidentskiy kontrol – Presidential control,* 7, 25; Dvurechenskih V. A. (Eds.) *Metodologiya kontrolya obschestvennyih finansovyih sredstv [Methodology of control of public financial resources]:* Proceedings of International Scientific and Practical Conference. Moscow: Finansovyiy kontrol; Ryabuhin S.N. Audit effektivnosti ispolzovaniya gosudarstvennyih resursov [Audit of the efficiency of the usage of state resources]. Moscow: Nauka [in Russian].
10. Kuzminov Ya.I. (2003). Zadachi audita effektivnosti v kontekste administrativnoy i byudzhetnoy reform [The tasks of efficiency audit in the context of administrative and budget reforms]. Stepashina S.V. & Agaptsova S.A. (Eds.). *Audit effektivnosti: opyit, problemyi, perspektivyi [Efficiency audit: experience, problems, perspectives]:* Proceedings of round table of the 7th Petersburg's International Economic Forum. Moscow: Finansovyiy control [in Russian].
11. Mnih E. M., Nikonovich M. O. & Barabash N. S. (2009). *Derzhavniy fInansoviy audit: metodologiya i organizatsiya [State financial audit: methodology and organization]*. Mniha E. V. (Ed.). Kyiv: Kyiv National Commercial Economic University [in Ukrainian].
12. Ryabuhin S.N. (2004). *Audit effektivnosti ispolzovaniya gosudarstvennyih resursov [The audit of the efficiency of usage of state resources]*. Moscow: Nauka [in Russian].
13. Stepashin S.V. *Gosudarstvennyiy audit i ekonomika buduschogo [State audit and the economy of the future]*. Retrieved from http://www.ach.gov.ru/userfiles/bulletins/6-02-buleten_doc_files-fl-386.pdf [in Russian].
15. Titova L.N. & Sinelnikova O.P. (2005). Rol audita effektivnosti v otsenke eksperimentov, provodimyih v rossiyskom obrazovanii [The role of efficiency auditing in the assesment of experiments conducted in Russian education]. *Izvestiya Tomskogo politehnicheskogo universiteta – Proceedings of Tomsk Polytical and Technical University,* 3, 160 [in Russian].
16. Fadeykina N.V. (2007). Reforma byudzhetnogo ucheta: tendentsii, problemyi, somneniya i nadezhdyi [The reform of budget accounting: tendencies, problems, doubts and hopes]. *Aval – Aval,* 1, 50 [in Russian].
17. Shevchenko N.V. (2011). Mehanizm otsinki efektivnosti derzhavnogo fInansovogo kontrolyu v Ukrayini [The assessment mechanism of the efficiency of state financial control in Ukraine]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Sumi [in Ukrainian].
18. Chumakova I. Yu. (2013). Innovatsionnyie mehanizmyi razvitiya gosudarstvennogo finansovogo kontrolya v Ukraine [Innovative mechanisms of development of state financial control in Ukraine]. *TERRA ECONOMICUS – Economic land,* (Vol. 11, Ch. 3) 1, 86–92 [in Russian].

Одержано 25.08.2015 р.